

FRANČE DOBROVOLJČ - OSEMDESETLETNIK

Jubilant je bil rojen 10. marca 1907 v šišenski železničarski družini, njegov rod pa izhaja iz okolice Cankarjeve Vrhlike. Na ljubljanski univerzi je študiral romanistiko in slavistiko ter se nato še leto dni spopolnjeval na pariški Sorboni. Od 1932 do 1948 je poučeval po raznih gimnazijah v Ljubljani, Mariboru in spet v Ljubljani, potem pa je bil vse do upokojitve v letu 1974 ravnatelj Slovenske knjižnice. Njegovo slavistično delo bi mogli razdeliti na zanimanje za obdobje Ilirskih provinc, na ukvarjanje z življenjem in delom Ivana Cankarja ter na bibliografsko leksikalna prizadevanja.

V javnost je stopil 1929. leta s člankom *Charles Nodier v Ljubljani*. Zatem je uredil in komentiral francosko knjigo *Statistique Illyrienne* (1933) z vsemi Nodierovimi članki iz časnika *Télégraphe Officiel*, ki govoré o pokrajini, zgodovini, običajih in slovstvu dalmatinskega in slovenskega dela Ilirskih provinc. V to prvo območje Dobrovoljčevih znanstvenih prizadevanj sodi tudi kasnejša razprava *Slovenska književnost v dobi Ilirije in odmev francoskih okupacij naših dežel v slovenskem leposlovju* (1964).

Še z večjim žarom se je jubilar lotel preučevanja življenja in dela Ivana Cankarja. Prvi Dobrovoljčevi prispevki s to tematiko so izšli v Maleševem zborniku *Podoba Ivana Cankarja* (1945). V naslednjih letih je objavil zanimiva bio- in topografska članka *Cankarjeve ljubljanske izbe* (SR 1950) ter *Ivan Cankar in Vrhlike* (JiS 1958/59), o njegovih dijaških stanovanjih in bivališčih domače družine. K pisateljevim izbranim kritičnim in polemičnim spisom, ki sta jih s svojima esejema za beograjski založbi pripravila Marja Boršnikova (1950) in Boris Zihlerl (1956), je napisal opombe. Za Mladinsko knjigo pa je uredil črtice iz otroštva *Moje življenje* (1965) in o živalih *Tuje življenje* (1967) in jim napisal spremni besedi.

Pomembno delo je opravil, ko je sodeloval pri Cankarjevih *Izbranih delih I-X* (1951-1959), ki jih je za Cankarjevo založbo urejal in z uvodi o genezi umetnin opremljal prof. Boris Merhar; jubilar je prispeval opombe k stvarnemu ozadju umetnin, o modelih in prizoriščih, in podatke o prevodih. K do tedaj najbolj popolni izdaji, 20 zvezkom *Zbranih spisov*, ki jih je z izjemo zadnjega uredil Izidor Cankar, je prof. Dobrovoljč dodal 21. zvezek (1954); prinesel je dotlej neznana, večinoma zgodnja krajša prozna besedila Ivana Cankarja. Kot pripomoček za lažjo uporabo Zbranih spisov je nato skupaj z Zvonetom Verstovškom pripravil *Dve imenski kazali* (1955). Sledila je knjižica *Ivan Cankar, slovenski pisatelj* (1956) z nazornim in zanesljivim prikazom Cankarjevega življenja v vseh njegovih okolišjih in obdobjih, ki je doživela tudi drugo, dopolnjeno izdajo (1965). Jubilar je nadalje za tisk pripravil spomine Franca Cankarja na bratranca Ivana in Izidorja z naslovom *Žlahta* (1971), jim dopisal potrebna pojasnila in oskrbel slikovno gradivo. Najvišji Dobrovoljčev cankaroslovski dosežek pa je brez dvoma vsebinsko bogati in po opremi razkošni *Cankarjev album* (1972), zajetna knjiga s številnimi podobami in izčrpnim besedilom o pisateljevem času, o njegovih sorodnikih in sodobnikih, o njegovi življenjski poti, o stvarnem ozadju umetnin, o njih opremi in ilustracijah, o pisateljevih risbah in upodobitvah pisatelja.

Ob delu za Cankarja je prof. Dobrovoljč sestavil tudi nekaj bibliografij. Natančne podatke o izidih in uprizoritvah odskih del ter kritikah in razpravah o njih je prinesla *Bibliografija literature o Cankarjevi dramatik* (1960). V istem desetletju je k izdaji *Hlapca Jermeja* z esejem dr. Bratka Krefta (1967) prispeval bibliografijo prevodov tega po svetu najbolj zna-

nega Cankarjevega dela. Ob stoletnici pisateljevega rojstva pa je za zbornik Ivan Cankar v prevodih (1977) z Otonom Berkopcem pripravil celotno *Bibliografijo prevodov iz literarnega dela Ivana Cankarja*.

Vzporedno z delom za Cankarja so nastajale Dobrovoljčeve bibliografije drugih slovenskih avtorjev. Tako je sestavil za Štefko Bulovčevo *Dopolnilo k Prešernovi bibliografiji* (zbornik Francé Prešeren v prevodih), *Prevode iz poezije Simona Jenka* (Zbrano delo II), skupaj z Vladom Novakom in prof. Boršnikovo *Aškerčevo bibliografijo* (Aškerčev zbornik), z O. Berkopcem *Bibliografijo prevodov iz literarnega dela Otona Župančiča* (zbornik Oton Župančič v prevodih), *Literaturo o Prežihovem Vorancu in Prežihovega Voranca v prevodih* (oboje v Koroškem fužinarju) ter kot nadaljevanje Liškove bibliografije *Delo Miška Kranjca* (Svet ob Muri).

Mnoge Dobrovoljčeve bibliografije zajemajo celotno slovensko književnost, so pogosto namenjene širši jugoslovanski ali svetovni javnosti in zato napisane v srbohrvaščini ali francoščini: *Bibliografija knjižnih in revialnih izdaj Mohorjeve družbe* (Sto dvajset let Mohorjeve družbe, nadaljevanje Modrove), bibliografski članki o prevodih primorskih pesnikov in pisateljev v druge jezike (koprski Bori), *Bibliografija zbirke Naša beseda* (Mladinska knjiga, zajema v zbirko vključene avtorje in besedila), *Srpskohrvatski prevodi iz slovenačke književnosti* (Stanko Janež, Istorija slovenačke književnosti), *Bio-bibliografski podaci* k avtorjem v zbirki *Slovenačka književnost* (Matica srpska, Novi Sad); *Bibliographie de la littérature slovène en langue française* (Annales de l'Institut français de Zagreb), *Bibliographie des traductions des belles-lettres slovènes* (Le livre slovène, 1971 in 1975, prvi del skupaj z Marijanom Brecljem).

Širši slavistični značaj ima bibliografija z naslovom *Ukrainistika slovens'koju movoju* (Slov'jans'ke literaturoznanstvo i folkloristika, Kijev), saj priča o nekdanjem zanimanju Slovencev za Ukrajino in njeno književnost, posebno za Ševčenka in ljudske pesmi. Na bližnji zahod pa sega droben, a zanimiv članek o stikih italijanskega futurista Marinettija z našim Aškercem (Bori).

Zelo tehtno in obsežno je tudi delo prof. Dobrovoljca na področju leksikografije, saj je pripeval številne članke za slovenske, hrvaške in srbske leksikone in enciklopedije. Tu moramo zlasti poudariti *Leksikon pisaca Jugoslavije* (Novi Sad, doslej izšli dve knjigi), ki prinaša za vsakega avtorja življenjepis in bibliografijo; jubilarit ni le urednik za slovensko književnost, temveč tudi pisec večine njenih gesel.

Če smo resnicoljubni in pravični, moramo priznati, da je v glavnem jubilarntovo delo tudi – Slovanska knjižnica v Ljubljani. Kot njen predstojnik z daleč najdaljšim delovnim stažem 27 let je skrbel z nakupi in zamenjavo za stalno in načrtovano večanje njenega knjižnega fonda, v ta namen tudi navezal stike s slavističnimi ustanovami po svetu, posodobil katalogizacijo prihajajočih knjig, vpeljal dokumentacijo in informacije, skrbel za red pri študiju in izposoji ter knjižnici pridobil stalne obiskovalce med slušatelji visokih šol in znanstvenimi raziskovalci. Knjižnica je edina te vrste v Jugoslaviji in redka v svetu, njena starejša in večja sestra je Slovanska knjihovna v Pragi, zato moramo skrbeti za njen nadaljnji obstoj in razvoj.

Življenjsko delo prof. Franceta Dobrovoljca razodeva nekatere značilne poteze njegove osebnosti: naravno asketsko delavnost, redoljubnost in natančnost, smisel za logično razvidnost, skrajno resnicoljubnost, predanost knjigi, kulturi in slovenstvu. Morda bi se kdo visokomerno namrdnil ob področjih in usmerjenosti jubilarntovega dela, češ raziskovanje pisateljevega življenja, komentiranje njegovega dela in zlasti sestavljanje bibliografij niso visoka znanost. Toda ta prezirljivi in krivični pomislek je kaj lahko zavrniti: šele pri solidnem poznavanju gmotnih temeljev umetnikovega življenja in časa moremo

zanesljivo prodirati v svet njegove duševnosti, filozofije in estetike, bibliografija pa je resnemu in temeljitemu znanstveniku potreben in varen izhodiščni pripomoček pri njegovem delu. Zato smo prof. Dobrovoljcu za opravljeno delo iz srca hvaležni in mu tudi za vnaprej želimo dobrega zdravja in uspehov pri delu.

Joža Mahnič
Akademija za glasbo v Ljubljani

V spomin

BLAŽ TOMAŽEVIČ (1909 – 1986)

Dne 26. oktobra minulega leta se je poslovil slavist in profesor višje šole na Pedagoški akademiji v Ljubljani Blaž Tomaževič. Rojen je bil leta 1909 v Kamni gorici, gimnazijo je obiskoval v Šentvidu in Kranju, nato pa je študiral slavistiko na ljubljanski Filozofski fakulteti in leta 1939 diplomiral. Tik pred vojno je služboval v Žalcu in Mariboru, po osvoboditvi pa na ženski realni gimnaziji in na učiteljsišču v Ljubljani. Med vojno je bil aktivist Osvobodilne fronte. Bil je med prvimi, ki so začeli predavati na novo ustanovljeni Višji pedagoški šoli v Ljubljani in že leta 1951 je bil imenovan za profesorja višje šole. Njegova predmeta sta bila zgodovina slovenske književnosti (najprej od 1848 dalje, nato pa od moderne naprej) in metodika pouka slovenskega jezika in književnosti.

Smeli bi trditi, da je profesor Tomaževič sooblikoval podobo nekdanje ljubljanske Višje pedagoške šole in sedanje Pedagoške akademije, in sicer kot učitelj in kot vodja ustanove (bil je namestnik direktorja in nato direktor). Vzgojil je veliko generacij slovenistov, ki danes uspešno poučujejo na osnovnih šolah. Pedagoško delo je opravljal z veliko ljubeznijo, prizadeto, natančno, na visoki strokovni ravni in z željo, da bi njegovi študentje čimveč znali, dobro obvladali stroko in postali zgleдни učitelji slovenščine. Skrbno je pripravljaval predavanja in jih plemenitil s svojim bogatim znanjem, hkrati pa ni nikoli pozabil tudi na didaktično plat in svoje slušatelje nenehno vodil po poteh, ki naj bi jih pripeljale do kar najučinkovitejših načinov poučevanja. Za vse to mu ni bilo žal ne časa ne moči.

V zadnjih letih pred upokojitvijo je profesorja Tomaževiča že močno pestila bolezen in ga po upokojitvi leta 1977 vse bolj priklepala na bolniško posteljo. Toda vse do konca je ohranil bistrost in živost duha, in čeprav se je zaprl v svojo bolečino, je pozorno spremljal dogajanje okrog sebe.

Strokovni opus prof. Tomaževiča sicer ni obsežen, vendar pa je značilen in dragocen po svojih ugotovitvah. Vezi med šolo in stroko je pomagal utrjevati s svojim sourednikovanjem *Slovenskih beril za nižje razrede srednjih šol* (I–III, 1946–1950), ki so v prvem povojnem obdobju pomenila pomembno obogatitev in novost pri poučevanju slovenske književnosti v šoli. Skrbno in premišljeno izbrano ter urejeno gradivo, opremljeno z najnunejšimi podatki, je spodbudno vplivalo na mlajši rod povojnih šolarjev in jim vcepljalo ljubezen do slovenske besede in slovenskega slovstva.